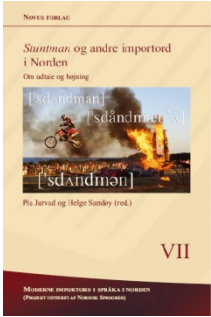

Moderne importord i språka i Norden

Titel:	<i>Djúsið</i> eller <i>djúsin</i> ? Om tilpasning af moderne importord i islandsk talesprog	
Forfatter:	Ásta Svavarsdóttir	
Kilde:	Moderne importord i språka i Norden VII. <i>Stuntman</i> og andre importord i Norden. Om udtale og bøjning, 2007, s. 27-51	
URL:	http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/min/issue/archive	

© Novus forlag 2007

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Djúsið eller *djúsin*?

Om tilpasning af moderne importord i islandsk talesprog

Ásta Svavarsdóttir
Íslands Universitet, Reykjavík

1. Indledning

1.1. Importord i islandsk

Undersøgelsen,¹ som præsenteres i artiklen, er en del af MIN-projektet og omfatter tilpasning af engelske importord i islandsk talesprog. Grundlaget er interview hvor udvalgte informanter svarede på en spørgeliste som bygger på bestemte kriterier og sproglige variabler. Hovedformålet er at studere i hvilken grad ordene er tilpasset, både fonetisk og morfologisk, og at sammenligne resultaterne med de andre sprog i Norden. Derimod er der kun i en meget begrænset grad mulighed til at studere hvordan ordene tilpasses, fx hvordan engelske lyd overføres til islandsk og på hvilken måde importordene bøjes.

Íslandsk har forholdsvis få importord sammenlignet med de andre nordiske sprog. Ifølge resultater fra en anden delundersøgelse under MIN-projektet udgør moderne importord omtrent 0,2 % af islandske avistekster fra 1975 og 2000 mens gennemsnittet for alle sprogene er ca. 0,7 % (jf. Selback & Sandøy 2007). Alment går man ud fra at der findes betydeligt flere importord i talesprog end i skriftsprog og at de er mere udbredte i tale (se Guðrún Kvaran & Ásta Svavarsdóttir 2002:102–3, Ari Páll Kristinsson 2004: 55–56 og henvisninger der), men der er få kvantitative undersøgelser af forskellen mellem skriftsprog og talesprog i islandsk, både hvad gælder ordforråd og andre karakteristika. I Helga Hilmisdóttirs (2000) undersøgelse af ungdomssprog, både i skrift og tale, er der betydeligt flere importord i talesprogsmaterialet end i skriftsprogsteksterne, dvs. 65 % af det samlede antal, men ordenes andel i teksterne i forhold til løbende antal ord er ikke blevet beregnet. Ásta Svavarsdóttir har sammenlignet forholdet af engelske importord i tre forskellige tekst-samlinger, en fra talesproget (personlige samtaler) og to fra skriftsproget, hvor den ene er mere formel og mindre personlig end den anden. Resultaterne viser at hovedforskellen på omfanget af importord er mellem formelt/upersonligt skriftsprog (0,3 %) på den ene side og uformelt/personligt sprog, både i skrift (0,8 %) og tale (0,5 %), på den anden² (Ásta Svavarsdóttir 2004: 172).

¹ Undersøgelsen var støttet af Íslands universitets forskningsfond (Rannsóknasjóður Háskóla Íslands), som gjorde det muligt at ansætte en studentmedarbejder, Sigrún Steingrimsdóttir, som udførte interviewerne og deltog i analysen. Sigrún skal have mange tak for hendes del i arbejdet.

² Det bør nævnes mht. sammenligning med MIN, at i denne undersøgelse medregnes alle proprietær af engelsk ophav (person- og stednavne, varemærker mm.) i resultaterne.

1.2. Tidligere beskrivelser af importords tilpasning i islandsk

Nogle sprogforskere har undersøgt og beskrevet engelske importord og deres tilpasning til islandsk (jf. Ásta Svavarsdóttir & Guðrún Kvaran 2002). Den tyske sprogforsker Bruno Kress blev i 1960'erne den første til at undersøge og gøre rede for den moderne anglo-amerikanske indflydelse på islandsk. Han indsamlede et antal engelske importord³ og ud fra dem og sine iagttagelser af deres brug og udtale har han bl.a. beskrevet ordenes tilpasning, både den fonologiske (Kress 1966a, 1970) og den morfologiske (Kress 1966a, 1966b). Noget senere blev der skrevet et speciale ved Islands universitet om engelske låneord i islandsk i det 20. århundrede, især efter anden verdenskrig, og dele af resultaterne er blevet udgivet i artikler om den morfologiske tilpasning af importord (Eyvindur Eiríksson 1975 og 1982). Helga Hilmisdóttir (2000) har analyseret den fonetiske og morfologiske tilpasning af importord i ungdomssprog, både uformelt skriftsprog og talesprog, og det islandske materiale, som blev indsamlet for den europæiske anglicismeordbog (Görlach 2001), hvor islandsk indgår som et af de 16 sprog, som ordbogen dækker, danner grundlaget for en beskrivelse af engelske importord i islandsk, bl.a. deres tilpasning (Guðrún Kvaran & Ásta Svavarsdóttir 2002). Resultaterne viser at ordenes udtale som regel er tilpasset på en forholdsvis regelmæssig måde ved at de fremmede fonemer omtolkes som islandske lyd eller lydforbindelser der ligner den oprindelige engelske udtale, fx erstattes engelsk [w] med [v] som i *viskí* 'whisky' og *tvíd* 'tweed'. Ligeledes tilpasses importordene morfologisk. De bøjes sædvanligvis med hjemlige bøjningsendelser efter de mest udbredte og regelmæssige bøjningsmønstre i hver ordklasse, fx bøjes verber næsten udelukkende med præteritumsendelsen *-aði* (*filá* 'feel', *húkka* 'hook', præteritum *filaði*, *húkkaði*).

Fremmed indflydelse på selve sprogsystemet, enten direkte eller som resultat af de indlånte ord har derimod ikke været behandlet grundigt, selv om der findes enkelte bemærkninger i den retning. Kress (1966a: 21) kommer til den konklusion at "Alles in allem kann gesagt werden, daß die Gefahren einer Beeinflussung des Isländischen durch das Englische auf der phonematischen Ebene sehr gering sind", og til trods for at mange importerede adjektiver er ubøjede siger han at der "wurden auf der syntaktischen Ebene keine Störungen beobachtet" (1966a: 22). Tyve år senere diskuterer Kristján Árnason (1988) anglo-amerikansk indflydelse på islandsk og opsummerer nogle sproglige træk, som antages at være engelsk påvirkning, bl.a. nogle fonetiske tendenser, som fx en mere fremskudt (dental) udtale af *t* end normalt i islandsk; en affrikatliggende udtale af *dj*- (nærmest *dʃ*-), ikke bare i moderne importord som *djúsi* 'juice' men også i gamle ord som *djöfull* 'dævel'; en dental udtale af *s*; udtalen [ks] i stedet for [xs] i ord som *loksins* 'til sidst' og *vax* 'voks' (1988: 8). Et andet sted har Kristján Árnason (1996: 178) også peget på et fremmed trykmønster som findes i importord med tre eller fire stavelser og som oftest er *proprier*, fx *Gevalia* og *Toyota*. Her er hovedtrykket tit på anden stavelse i stedet for første, som er det regelmæssige trykmønster i islandsk.

³ Det udgår ikke af artiklerne hvordan indsamlingen foregik eller hvorfra eksemplerne stammer, men selve eksemplerne tyder på at de delvis kommer fra talesproget, fx ord som *sjó* (eng. *show*) og *stjúpíd* (eng. *stupid*).

1.3. Sprognorm og sprognormering

Hverken talesprog eller importord har været i fokus i den officielle sprognormering i Island. Retningslinjer om udtale består kun af almene bemærkninger om god og tydelig udtale. Der advares også mod forandringer som kan ”skade sprogsystemet” og som eksempel nævnes bl.a. en affrikatliggende udtale af ord som *tjald* ’telt’ (jf. afsnit 1.2)⁴. Traditionelt gives der kun undtagelsesvis oplysninger om udtale i islandske ordbøger, og det sker først og fremmest ved gamle og nye importord hvis deres skriftform ikke stemmer overens med den vanlige forbindelse mellem skrift og udtale. Eksempler på det finder man fx i *gæi* (eng. *guy*), som udtales med en velar i stedet for den vanlige palatale klusil foran *e*, og i *holl* (dansk *hold*) med en lang *l*-lyd i stedet for den vanlige(re) udtale af *ll* [tl] (IO 2002).⁵

I islandsk sprogrøgsarbejde prioriteres nydannede ord af hjemlige stammer langt højere end importord, men alment vises der større overbærenhed med deres anvendelse i tale end i skrift. Baldur Jónsson diskuterer fremmedord i en artikel om islandsk orddannelse (1987: 100) og opstiller de krav som bør opfyldes for at de kan godkendes som låneord, og samme kriterier præsenteres i en artikel om den formale tilpasning af fremmedord i islandsk (Baldur Jónsson 1997). Disse krav genfindes i offentlige retningslinjer om tilpasning af importord, men de er ganske almene og kan næppe anses som egentlige strategier for tilpasning af enkelte ord eller typer af ord. Om den morfologiske tilpasning siges der fx kun, at det er vigtigt, at substantiver bliver tildelt grammatisk genus af hensyn til deres bøjning i øvrigt, og om udtalen, at lyde og lydforbindelser, som ikke svarer til dem som findes i ældre islandske ord (fx dansk *y*, engelsk *m*, *sh* osv.) burde undgås.⁶

Importord optræder kun sporadisk i ordbøger, og de fleste importord, som medtages, er allerede etablerede i islandsk og godt tilpassede gennem sprogbrogen. Ordbøger kan derfor ikke anses som særlig vigtige mht. den fortløbende normering af fremmede ord.

2. De sproglige variable

Den islandske undersøgelse omfatter 20 sproglige variable, 5 morfologiske og 15 fonetiske. De fleste variable er fælles med de andre sprog, men variable som er uaktuelle for islandsk er blevet udeladt, og nogle andre særprægede for islandsk er tilføjet. Undersøgelsen drejer sig om at belyse i hvilken grad de engelske importord tilpasses islandsk i forhold til de andre sprog, men det kan derimod ikke forventes at resultaterne vil give et helhedsbillede af hvordan de tilpasses, selv ikke mht. de

⁴ Se fx. retningslinjer om sprogbrug på Arni Magnusson instituttet for islandske studiers hjemmeside under overskriften *Athugum málið! Framburður* (Læg mærke til sproget! Udtale) (www.arnastofnun.is; 4. december 2007).

⁵ Udtalen [l:] af *ll* er ikke begrænset til importord. Den findes også i hjemlige ord, især i islandske kælenavne som fx *Gulla* og *Kalli*.

⁶ Fx. under *Athugum málið! Aðlögun tökuorda* (Læg mærke til sproget! Tilpasning af låneord) og under *Málfránsbanki* (Sprogbrugsbank) under søgeordet ”tökuorð” på hjemmesiden www.arnastofnun.is (4. december 2007; jf. fodnote 4).

udvalgte variabler. Dertil er især de morfologiske variabler ikke dækkende for alt hvad der sker i tilpasningen.

2.1. Morfologiske variabler

Der er sat fokus på substantiv- og adjektivbøjningen, mens verberne, som plejer at være godt tilpassede i alle sprogene (jf. Guðrún Kvaran & Ásta Svavarsdóttir 2002: 97 og Helga Hilmisdóttir 2000: 146–48 om verber i islandsk), udelades. Fire af de morfologiske variabler retter sig efter bøjning og en efter orddannelse, som vist i tabel 1.

Tabel 1: Oversigt over de udvalgte morfologiske variabler

Nr.	Variabel	Islandsk
M-1	Genus af substantiver	maskulinum, femininum eller neutrum
M-2	Flertal af substantiver	-ar / -ir / -ur / Ø (varierer mht. genus og bøjningsklasse) vs. -s
M-3	Flertal af adjektiver	-ir / -ar (varierende mht. genus) vs. Ø (dvs. ubøjet)
M-4	Neutrum ental af adjektiver	-t vs. Ø (dvs. ubøjet)
M-5	Nomen agentis	-ari vs. -er

Tildeling af genus er en vigtig del af den morfologiske tilpasning af engelske substantiver i islandsk, eftersom genuset er bestemmende for bøjningsmønstret (jf. M-1). Islandske substantiver bøjes i tal og kasus og de tre kategorier er sammenknyttede i ordenes bøjningsendelse og i formen af den efterhængte bestemte artikel. Andre formale træk som indikerer genuset er især formen af eventuelle attributive eller prædikative adjektiver, men derimod har islandsk ingen ubestemt artikel og ubestemte substantiver står i nøgen form. Således kan selv etablerede og forholdsvis hyppige importord, som er fonetisk og ortografisk tilpassede, i mange tilfælde mangle ethvert tegn på genus og/eller tal i sætningskontekster, hvor et bøjningsform uden endelse er det naturlige.

Tidligere undersøgelser har vist, at over halvdelen af importord er neutrum, mens maskulinum og især femininum er mindre vanlige (se Guðrún Kvaran & Ásta Svavarsdóttir 2002: 94 og Helga Hilmisdóttir 2000: 148–51 samt henvisninger der). Ord, som henviser til mennesker, tildeles enten maskulinum eller femininum efter deres betydning. Formelle træk, som minder om typiske islandske maskulinums- eller femininumord, påvirker også genustildelingen. Ord, som ender på -a i længver sproget, fx *pizza*, tilpasses således sædvanligvis som femininum (jf. *vika* 'uge'), mens ord som slutter på -er eller -or bliver maskulinum (jf. fx *hamar* 'hammer'), fx *server*/*sörver* og *traktor*. Ellers får de fleste importord neutrum.

Islandske substantiver har forskellige flertalsendelser beroende på genus og bøjningsklasse (jf. M-2). I de skandinaviske sprog bruges den engelske flertalsendelse *-s* i mange importord i stedet for eller ved siden af hjemlige endelser (se fx Johanson & Graedler 2002: 187f.), men ældre undersøgelser tyder ikke på, at den bruges produktivt i islandsk, selv om den forekommer i enkelte etablerede ord fra engelsk. Enten findes disse ord kun i en enkelt ordform uden modsætning mellem ental og flertal, fx *fittings* og *leggings*, eller den engelske flertalsendelse er blevet omtolket som en del af stammen, fx *sils* vs. plur. *silsar* (eng. *sills*) 'dørtrin på biler'.

De fleste islandske adjektiver bøjes i genus, kasus og tal mm., selv om der også findes en mindre klasse af ubøjede adjektiver, fx *hissa* 'forbavset' og *vakandi* 'vågen'. Importerede adjektiver er derimod som regel ubøjede, undtagen ord med et tilpasset suffiks, som svarer til et islandsk adjektivsuffiks (jf. Helga Hilmisdóttir 2000: 151–53). I den nuværende undersøgelse tjener flertal (M-3) og neutrum singularis (M-4) til at kaste lys på adjektivbøjningen.

Når et importord indgår i orddannelse i modtagersproget, er det et tegn på, at ordet er blevet etableret, men selve tilpasningen kan også ske, ved at et fremmed suffiks skiftes ud med det tilsvarende hjemlige suffiks, fx det engelske *-ed* med det islandske *-aður* i perfektum participiumformer. Den femte morfologiske variabel (M-5) drejer sig om substantiver, som svarer til et verbum og betegner en person eller et værktøj, som udfører handlingen i verbet (nomen agentis). I islandsk dannes de med det meget produktive suffiks *-ari*, som svarer til det engelske suffiks *-er*. Når det pågældende verbum også er blevet importeret, kan et substantiv på *-ari* således tolkes enten som en islandsk afledning eller som en tilpasning af et engelsk importord med *-er*, fx. ordet *plottari* (fra *plotta* (verb.) + *-ari* eller eng. *plotter*).

2.2. Fonetiske variabler

Tabel 2 viser de udvalgte fonetiske variabler i den islandske undersøgelse. De fleste af dem drejer sig om tilpasningen af enkelte engelske lyd, men tre de sidstnævnte omfatter større fonetiske enheder og deres gengivelse i islandsk.

De fonetiske variabler kan inddeles i fire typer. For det første er der tale om engelske lyd, som har en såpas direkte fonetisk modsvarighed i islandsk, at der kun er tale om en minimal tilpasning. Det gælder især diftongerne i F-9, F-10 og F-12, som findes i begge sprog med lignende udtale. Begge sprog har ligeledes fonemet /r/ (F-8), men udtalen er ganske forskellig. I importord forventes det, at engelske lyd erstattes automatisk med den islandske modpart i disse variabler.

For det andet er der fonemer, som findes i engelsk og ikke i islandsk, men som gengives regelmæssigt med en bestemt islandsk lyd. Islandsk har fx ikke fonemet /w/ (F-1), og det oprindelige engelske [w] i importord gengives sædvanligvis med [v], fx i *vist* [vist] 'whist' og *tvid* (eller *tweed*) [t^hvi:t] 'tweed', og falder dermed sammen med det islandske fonem /v/. Ifølge tidligere undersøgelser følger det engelske [ʃ], som ikke findes i islandsk, også en klar tilpasningsstrategi, idet det gengives enten med islandsk [sj] (F-4) eller med langt [s:] (F-5), afhængigt af lydets stilling i ordet. Til slut tilhører den engelske urundede vokal [ʌ] (F-11), som erstattes som regel med islandsk [œ], en lav rund fortungevokal, den samme kategori.

Tabel 2: Oversigt over de udvalgte fonetiske variable

<i>Nr.</i>	<i>Engelsk lyd</i>	<i>Islandsk lyd</i>
F-1	[w] i forlyd og indlyd	[v]
F-2	[tʃ] i forlyd	[tʰj], [tʰsj], [s], [sj]
F-3	[tʃ] i udlyd	[s], [ts]
F-4	[ʃ] i forlyd	[sj]
F-5	[ʃ] i ind- / udlyd	[s:]
F-6	[dʒ] i forlyd	[j], [tj]
F-7	[dʒ] i ind- / udlyd	[ts], [tsj]
F-8	[r] i forlyd og indlyd	[r]
F-9	[ei] i indlyd	[ei]
F-10	[əu] i indlyd	[ou]
F-11	[ʌ] i indlyd	[ʏ], [œ]
F-12	[aʊ] i indlyd	[au]
F-13	Ustemte likvider og nasaler	[ŋ], [m̥], [r̥], [l̥]
F-14	Preaspiration	[hp̚], [ht̚], [hk̚]
F-15	Længde: V:CC / VC	VCC / VC: / V:C

De engelske affrikater udgør den tredje kategori. Tilsvarende lyd findes ikke i islandsk, og der er en betydelig variation i deres gengivelse. Ifølge Kress (1966a: 20) erstattes den ustemte affrikat med [tʰj] eller [sj] i forlyd (F-2) og med [s:] i udlyd (F-3). Den stemte lyd gengives med islandsk [sj] eller [j] i forlyd (F-6; *j*-udtalen skyldes antagelige indflydelse fra skriftformen) og med [ts] i udlyd (F-7), men Kristján Árnason (1988: 8; jf. 1.2 og 1.3 ovenfor) har peget på en tendens til en mere engelskpræget udtale i forlyd.

Den fjerde kategori omfatter suprasegmentale træk. I islandsk er vokallængde ikke fonemisk og alle vokaler, inklusive diftonger, har både en lang og en kort variant. Trykstærke stavelser har enten en lang vokal og en kort konsonant (V:C) eller en kort vokal og enten en efterfølgende lang konsonant eller en konsonantforbindelse (VC: eller VCC). Islandsk har altså ingen korte stavelser (VC), og overlange stavelser (V:C:) forekommer kun undtagelsesvis.⁷ Det er derfor interessant at undersøge, hvordan korte og lange engelske stavelser gengives i islandsk (F-15). Af interesse er det også at undersøge om bestemte fonologiske processer, som er regelmæssige i islandske ord, overføres til importord. De udvalgte variable omfatter den såkaldte præaspiration (F-14), dvs. udtalen [hp̚, ht̚, hc̚, hk̚] svarende til en dobbelt-skrevet klusil (*pp, tt, kk*) i ind- eller udlyd, fx engelsk *pop* vs. islandsk *popp* [pʰəhp̚], og ustemte varianter af *m, n, l* og *r* som optræder foran en klusil, fx i *svunna* [svyŋta] 'forklæde' og *boltt* [pøltu] 'bold' (F-13).⁸

⁷ Undtagelsen fra de almene regler om stavelseslængde i islandsk er lydcombinationer med lang vokal + p/t/k/s + v/j/r, fx ord som *setja* 'sætte' og *akrar* 'marker'.

⁸ Det er dialektal variation i udtalen af sådanne forbindelser og nogle af dem udtales med en stemt lyd i det nordlige Island. Interviewerne lavedes dog alle i Reykjavík, hvor de udtales regelmæssigt med ustemt *m, n, l* og *r*.

3. Spørgeliste

Den islandske spørgeliste indbefatter 50 spørgsmål og i alt 50 forskellige importord. I mange af ordene forekommer flere variable, og der er mindst to eksempler på hver variabel og som oftest flere. De udvalgte ord skulle være indlånt efter ca. 1945. På samme tid måtte de være såpas udbredte, at alle informanterne kunne ventes at kende dem, fordi metoden krævede at de skulle gætte på ordene.

Der findes hverken ordbøger over fremmedord eller nyord i islandsk, undtagen slangordbogen (SO) fra 1982, hvor mange moderne importord er registreret, og det islandske materiale i den europæiske anglicismeordbog (Görlach 2001). Man må derfor stole på andre kilder for at bestemme ordenes alder. Vi har især udnyttet *Íslensk orðabók* som først udkom i 1963 (IO 1963/2002) samt Leksikografisk instituts database over skriftsproget (RMS). Skriftsprogskilder indeholder dog et begrænset antal importord, bl.a. på grund af den puristiske sprogpolitik i Island, og importord kan godt være ganske udbredte og etablerede i talesproget selv om det ikke findes eksempler på dem i udgivne tekster, og til trods for at de ikke er blevet optaget i ordbogen. Deres alder kan derfor ikke bestemmes med sikkerhed. Af de importord, som blev til sidst udvalgt til spørgeskemaet, findes således kun knapt 60 % i den nyeste udgave af IO 2002.

For at prøve ordudvalget blev der lavet en lille pilotundersøgelse med 8 interviewere, og nogle ord, som viste sig at være vanskelige for informanterne, fx *duffelcoat*, *workshop* og *walkie-talkie*, blev sløjfet, og andre valgt i stedet for dem. Blandt de importord, som blev til sidst udvalgt til spørgelisten, er der nogle få ord som er ældre end 1945, nemlig *djass* (eng. *jazz*), *bridge* og *viskí* (eng. *whisky*), som alle forekommer tidligt i det 20. århundrede; det sidstnævnte indgår ligeledes i nogle af de øvrige undersøgelser. De andre ord er indlånt i forskellige dele af perioden, fx forekommer *twist* 'twist', *sjó* 'show', *sjampó* 'shampoo', *djús* 'juice' ofl. i IO 1963, mens andre findes først omkring 2000, fx *t(s)jilla* 'tage det roligt' (eng. *chill*).

Blandt substantiverne i ordudvalget er der fire proprier: *Windows*, *Cheerios*, *Broadway* og *Flowers*. De to første er varemærker for det mest udbredte styresystem i computere og for en type amerikansk morgenmad, som har været almindelig i Island siden ca. 1970. De to andre er navne på en islandsk danserrestaurant oprettet omkring 1980, og en velkendt islandsk rockgruppe fra slutningen af 1960'erne. De proprier, som er blevet valgt som eksempler, hører således alle hjemme i islandsk sammenhæng.

Den islandske spørgeliste blev skrevet ud fra de udvalgte ordeksampler med den danske liste som et mønster for spørgsmålenes formulering.⁹ Metoden er at give en beskrivelse af importordets betydning og/eller brug og ud fra den bede informanterne at gætte på ordet. I de fleste tilfælde følges spørgsmålet op med sætninger, hvor importordet forekommer i et typisk sammenhæng. Prøvesætningerne fungerede enten som yderligere oplysninger om ordet, fx hvis informanten ikke kunne gætte på det, eller som en metode til at fremkalde et bøjningsform mht. de morfologiske variable. Hentydninger for at hjælpe informanterne at gætte et ord kunne være i

⁹ Sigrún Steingrímisdóttir skrev spørgelisten i samarbejde med mig.

form af et citat (fx i sp. 2 hvor en kendt popsang er citeret), et synonym (fx i sp. 18), nærmere oplysninger (fx i sp. 15) eller et billede (i sp. 7).

4. Informantudvalg og baggrundsvariabler

I Island blev der lavet i alt 43 interview. Informanterne er nogenlunde jævnt fordelt mellem kvinder og mænd, og de er forholdsvis unge sammenlignet med de andre lande, dvs. 23–36 år gamle (født i perioden 1968–1981). Tabel 3 giver en oversigt over informanternes fordeling efter livsstil og køn, gennemsnitsalderen i hver af grupperne, forholdet mellem højt-, mellem- og lavtuddannede informanter i hver gruppe og informanternes gennemsnitlige færdigheder i engelsk, regnet på en 5-skala, ifølge deres selvrapportering.

Tabel 3: Oversigt over informanterne

Livsstil	Antal	Alder (gennemsnit)	Køn		Uddannelse ¹⁰ i %			Engelskfærdigheder ¹¹		
			K	M	Høj	Mellem	Lav	Taler	Skriver	Læser
A	7	31	3	4	71	14	14	4,1	4,1	4,3
B	7	32	1	6	29	57	14	4,3	4,6	4,6
C	13	28	7	6	92	0	8	4,4	4,2	4,6
D	16	29	10	6	19	56	25	4,0	3,6	4,1
I alt	43	30	21	22	51	33	16	4,2	4,0	4,4

Det fremgår af tabellen, at der er en vis ubalance mellem grupperne i flere henseender. Antallet af informanter i henholdsvis højstatus- og lavstatusgrupperne er ujævnt, og A- og B-grupperne udgør til sammen kun omtrent en tredjedel af deltagere. Der er heller ikke en jævn fordeling i grupperne mht. køn, idet der er flere mænd i høj status-grupperne A og B og omvendt i C og D (lav status), og gennemsnitsalderen er også noget højere i de to førstnævnte grupper.

Informanterne blev bl.a. spurgt om uddannelse og om kundskab i fremmede sprog, navnlig engelsk. Grupperne skiller sig ikke klart ud fra hinanden mht. disse to variabler, og det er faktisk de diagonalt modsatte grupper, A og C på den ene side og B og D på den anden, som mest ligner hinanden mht. uddannelse. Derimod er hovedmodsatningen mellem A og D på den ene side (vareproduktion) og B og C på den anden (tjenesteproduktion), når det gælder færdighed i engelsk. Omtrent halvdelen af informanterne er højt uddannede, og der er forholdsvis flest med universitetsuddannelse i den ene af lavstatusgrupperne, dvs. C (85 %), mens procentdelen af højtuddannede informanter er derimod betydelig lav i B-gruppen. Dette er lidt uventet og en mulig forklaring er, at medarbejderenes status og dermed deres kategorisering beror bl.a. på virksomhedens størrelse og karakter. Små firmaer med

¹⁰ *høj* = universitetsniveau, *mellem* = videregående niveau (gymnasium, teknisk skole etc.), *lav* = (kun) folkeskoleniveau. Procenttallene angiver hvor stor del af gruppen/helheden har den pågældende uddannelse.

¹¹ 1 = (taler/skriver/læser) slet ikke, 2 = lidt, 3 = nogenlunde, 4 = godt, 5 = flydende.

få specialiserede og højt uddannede medarbejdere har gerne en forholdsvis flad struktur, mens en større virksomhed har som regel en mere hierarkisk struktur. Det kan føre til, at personer med nogenlunde samme baggrund og opgaver, kategoriseres som en mellemløber på en lille arbejdsplads, hvor der er en minimal forskel mellem over- og underordnede, men derimod som en almen medhjælper på et større arbejdsplads med et klarere hierarki.

Gennemsnitlig er informanternes selvrapporterede færdigheder i engelsk gode i alle fire grupper, og der er ingen informant som slet ikke kender engelsk. Gennemsnitskarakteren for alle informanter og alle tre typer færdighed er 4,2 ud af 5.

5. Indsamling af materiale

Sigrún Steingrímisdóttir lavede alle interviewene i februar og marts 2004 på informanternes arbejdsplads. De blev optaget på et Sony MZ-B3 mini-discapparat med en bordmikrofon (Sony ECM-MS907). Før interviewet fik informanterne de oplysninger om undersøgelsen og projektet, som man var blevet enig om at give, og der blev lagt vægt på, at der ikke var tale om nogen slags eksamen. Det lykkedes meget godt at skabe en forholdsvis afslappet atmosfære under interviewene, og alment virker informanterne positive og villige til at deltage. Nogle af dem er lidt stive i begyndelsen, men de har som regel sluppet af i løbet af de første 2–3 spørgsmål. Interviewet foregik på den måde at først blev hvert spørgsmål læst op, og hvis informanten ikke kunne gætte ordet blev der tilføjet ekstra hint i form af tillægsinformation og/eller en opfølgende sætning. Sætningerne præsenteredes på kort, hvert med kun den eller de sætninger som tilhørte det pågældende spørgsmål. Informanterne blev kun bedt om at sætte ordet i sammenhæng hvis spørgsmålet drejede sig om en af de morfologiske variabler, og derfor er der sædvanligvis kun et eksempel på udtalen af ord som kun indeholder fonetiske variabler. Når det ikke lykkedes informanten at gætte ordet, selv efter at have fået alle de forberedte hentydninger, fik han yderligere hint, fx den første bogstav i ordet. Alligevel kunne nogle informanter slet ikke komme på et eller flere af ordene eller de kendte dem simpelthen ikke. Ord, som man tit ikke fik svar på, var især verbet *dub* (28 svar), adjektivet *kinky* (26 svar), substantivet *layout* (14 svar) og verbet *scratch* (30 svar). Til slut blev informanterne bedt om baggrundsoplysninger, og de blev indskrevet i et skema for hver informant (arbejdssted, arbejdsstatus, køn osv.; jf. 4). De fleste interviewer tog 15–20 minutter.

6. Bearbejdning af materialet

Alle optagelser blev lyttet til mindst to gange, først af Sigrún, som udarbejdede de første resultater og præsenterede dem i sin afhandling (Sigrún Steingrímisdóttir 2004), og så af mig selv. Samtidigt med lytningen blev der udfyldt en blanket for hver informant, hvor udtale- og bøjningsvarianterne var markerede. Derimod transskriberedes ordene kun undtagelsesvis i deres helhed. I mange ord er der tale om at analysere flere end én variabel, fx både konsonanten og vokalen i *show* og både udtalen

af den engelske affrikat og bøjningen i *juice*, mens der i andre tilfælde kun er tale om en enkelt variabel, fx forlyden i *whisky* og udlyden i *squash*. En analyse, som kun bygger på aflytning, er nødvendigvis lidt grov, og i vores tilfælde drejer den sig snarere om en kategorisering af udtalevarianter end en nøjagtig fonetisk beskrivelse af udtalen. Ud fra den forudsætning opstod der ingen større problemer i analysen, og den senere aflytning førte fx ikke til nogen større forandringer. Hvis et ord er gentaget under interviewet, er udtalen sædvanligvis den samme i begge tilfælde, men hvis der opstår variation, har vi fulgt den regel at registrere udtalen i det første eksempel. Når informanten ikke har kunnet gætte et ord, selv efter at interviewereren har givet alle mulige hentydninger, siger interviewereren ordet sædvanligvis til slut, og det gentages så gerne af informanten. Sådanne eksempler er som regel oversprunget, men hvis informanten åbenbart kender ordet, selv om han eller hun ikke kunne tænke på det,¹² har det undtagelsesvis været medregnet i resultaterne.

7. Resultater

7.1. Morfologisk tilpasning

7.1.1. Orddannelse: *Nomen agentis*

I islandsk har de såkaldte *nomen agentis*-ord suffikset *-ari*, mens de tilsvarende engelske ord ender sædvanligvis på *-er* (M-5). Variablen indgår i tre spørgsmål med ordene *rappari* vs. *rapper* (jf. *rappa* 'synge/spille rap'), *djókari* vs. *djóker* (jf. *djóka* 'fortælle vitser') og *mixari* vs. *mixer* (jf. *mixa* 'blende'). Alle de pågældende engelske substantiver findes i Macmillan (2002). Resultaterne vises i tabel 4.

Tabel 4: De samlede resultater for substantiver med suffikset *-ari* vs. *-er* (M-5)

	<i>-er</i>		<i>-ari</i>	
	%	N	%	N
<i>rapper</i>	—	0	100	43
<i>jóker</i>	5	2	95	41
<i>mixer</i>	94	29	6	2
<i>I alt</i>	26	31	74	86

I alle tilfælde er den ene af formerne dominerende, det hjemlige suffiks *-ari* i *rappari* og *djókari*, men det engelske *-er* i *mixer* og det er faktisk svært at finde ordformen *rapper* i islandsk sammenhæng, også i andre kilder. Det er iøjnefaldende at der er langt færre svar på det sidste ord end på de to andre, selv om man nemt kan finde eksempler på både *mixer* og *mixari* i islandske tekster. Den ujævne fordeling mellem formerne *djóker* og *djókari* på den ene side og *mixer* og *mixari* på den anden, samt

¹² Typisk følger der så bemærkninger som fx "Ja, selvfølgelig! Det kender jeg godt", og udtalen er meget sikker og naturlig.

forholdet mellem parrene, kommer også som en overraskelse. Dette kan muligvis skyldes en forskel i spørgsmålenes formulering (jf. sp. 25 og 26). I det første skulle informanten begynde med at gætte det usammensatte ord *djók* ud fra en betydningsbeskrivelse, så bedes han eller hun at nævne verbet, dvs. *djóka*, og til sidst spurgte interviewereren hvad man kalder en person som spøger. Ordet *mixer* indgår derimod i et spørgsmål hvor der kun gives en beskrivelse af apparatet uden hentydning til verbet, og informanten bliver så spurgt hvad han eller hun ville kalde det. Denne forskel kan have påvirket nogle af informanterne på den måde at de hellere har tænkt på hybridordet *djókari*, som kan jo tolkes som en afledning i islandsk med det importerede verbum som grundlag, men på det direkte importord når et tilsvarende verbum ikke er til stede i spørgsmålet.

7.1.2. Substantivbøjning

Der er to variabler, som repræsenterer bøjningen af substantiver, genustildeling og flertal, men i islandsk er kasus nær knyttet til dem begge (jf. 2.1 ovenfor). Spørgeliste har 9 spørgsmål som drejer sig om ordenes køn, og de indbefatter 9 forskellige importord, i alt 11 eksempler. I de fleste prøvesætninger kræver sammenhængen en ordform med den bestemte artikel, og i et tilfælde skulle informanten indsætte importordet med et adjektivattribut som viser substantivets genus. Resultaterne vises i tabel 5.

Tabel 5: De samlede resultater mht. genustildeling af importerede substantiver (M-1)

	<i>maskulinum</i>		<i>femnininum</i>		<i>neutrum</i>		<i>Hybridord</i>	
	%	N	N		%	N	%	N
<i>cheerios</i>	—	0	0		100	71	—	—
<i>juice</i>	63	53	0		37	31	—	—
<i>e-mail</i>	14	6	0		86	36	—	—
<i>pub</i>	100	37	0		—	0	—	—
<i>roastbeef</i>	—	0	0		100	40	—	—
<i>shake</i>	95	41	0		5	2	—	—
<i>stunt</i>	39	14	0		14	5	47	17
<i>hit</i>	—	0	0		67	24	33	12
<i>drag</i>	—	0	0		100	41	—	—
<i>I alt</i>	35	151	0		58	250	7	29

Importordene tildeles neutrum i 58 % tilfælde, mens 35 % af de samlede eksempler er maskulinum. Derimod er der ikke et eneste eksempel på femininum i vores materiale. Tre ord bruges udelukkende i neutrum, dvs. *seríusið* (*Cheerios*; også dat. *seríusi*), *róstbifíð* (eng. *roastbeef*) og *drag(g)íð* (eng. *drag*), og et ord, *þöbnum* (dat.; eng. *pub*), kun i maskulinum. De tre sidstnævnte forekommer i IO 2002 med det samme genus som i vores resultater. Desuden bruges *shake* overvejende som et maskulinumsord, *sjeikinn* (akk.), med undtagelse af to eksempler på neutrumsformen *sjeikið*. I IO 2002 er ordet markeret som maskulinum.

Der er større variation i de andre ord. Ordene *djús* (eng. *juice*) og *e-mail* vakler imellem neutrum og maskulinum, dvs. enten *djúsið* eller *djúsinn* og *langt e-mail* (ntr.) eller *langan e-mail* (mask.).¹³ Selv om betydeligt flere af vores informanter anvender *djús* i maskulinum end i neutrum, har nogle af dem sagt at de godt kunne bruge ordet i begge køn, og i materialet er der nogle eksempler på, at den samme informant anvender maskulinum i det ene tilfælde og neutrum i det andet uden at lægge mærke til det. Denne variation genspejles i IO 2002, hvor *djús* markeres både som neutrum og maskulinum. Til gengæld er *e-mail* langt hyppigere i neutrum end i maskulinum, og det rimer med IO 2002, hvor det kun markeres som neutrum (opslagsformen er det ortografisk tilpassede *meil*).

Ordet *stönt* (eng. *stunt*) vakler også mellem maskulinum og neutrum med hankøn som det vanligere genus. I tillæg findes der andre tilpasningsstrategier, som også gælder *hitt*, der ellers bruges udelukkende i neutrum, *hittið* (eller *hittsið* hos en informant). Mange informanter tilføjer således suffikset *-ari* til begge disse ord, som tilsyneladende ikke har en anden funktion end at tilpasse ordene til et bestemt bøjningsmønster, dvs. de svage maskulinumsord, som er blandt de største og mest produktive substantivklasser i islandsk. Semantisk passer det for resten godt i *stöntari*, eftersom det gerne markerer ord som henviser til en person, som udfører en handling, fx *þrentari* 'typograf'. Derimod har *hittari* intet klart træk, som knytter det til ord med *-ari*, men alligevel anvender en tredjedel af informanterne denne ordform. Ved siden af *stöntari* anvendes hybridordene *stöntmaður* 'stuntmand' og *stöntleikari* 'stuntskuespiller' af nogle informanter, når de skal sætte ordet i en sammenhæng, hvor det vil bøjes, og det direkte importord *stuntman* optræder i et par tilfælde, men kun når ordet skal gættes, dvs. uden sammenhæng. Til sammen udgør *stöntari* og hybridord med *stönt-* som det første led næsten halvdelen af eksemplerne på *stunt* i kontekst.

Der var tre prøvesætninger hvor informanterne skulle indsætte flertalsformen af substantiver. De samme ord blev også undersøgt mht. genus og ifølge resultaterne bruges *þöbb* 'pub' og *shake* udelukkende eller overvejende i maskulinum, mens *hitt* 'hit' er enten neutrum eller det omdannes til et afledt maskulinumsord, *hittari* (jf. tabel 5). Hvis der vælges en hjemlig bøjning er den forventede pluralendelse derfor *-a* (akk.; i nom. *-ar*) i de to første, dvs. *þöbba* og *sjeika*, og i den sidste ville man enten vente en pluralform uden endelse (jf. *borð* '(et/flere) bord') eller *-(ar)a*, dvs. *hitt* eller *hittara*. Resultaterne vises i tabel 6.

Tabel 6: Resultater mht. flertal af substantiver (M-2)

	Forskellige isl. endelser		-Ø		-s	
	%	N	%	N	%	N
<i>pub</i>	100	43	—	0	—	0
<i>shake</i>	84	36	16	7	—	0
<i>hit</i>	38	15	56	22	5	2
<i>I alt</i>	75	94	23	29	2	2

¹³ Adjektivet *langur* 'lang' bruges her som et eksempel; der forekommer også andre adjektiver i informanternes svar, fx *stór* 'stor', *mikilvægur* 'vigtig' o.fl.

De fleste informanter anvender de forventede flertalsformer, og desuden forekommer ordformen *sjeik*, uden endelse. Den kan være en neutrumsform lige som *hitt*, og ordet findes jo i intetkøn (jf. tabel 5). Antallet af flertalsformen *sjeik* er dog betydeligt større end af neutrumsformen *sjeikið* i ental (16 % vs. 5 %). Denne form kunne også tolkes som ental (eller eventuelt en ubøjet ordform) snarere end flertal. Sætninger, som ligner prøvesætningen har ofte et substantiv i ental, til trods for at det foranstillede talord henviser til flere enheder, fx *ég atla að fá tvo kaffi* 'jeg skal have to kaffe', og da stemmer talordets genusform ikke altid overens med substantivets køn, fx *tvo* (mask.) + *kaffi* (ntr.), *tvær* (fem.) + *kólk* (ntr.). Sådanne sætninger analyseres gerne som elliptiske, dvs. at et ord som fx *(tvo) bolla af* '(to) kopper af' (mask. plur.) eller *(tvær) flöskur af* '(to) flasker af' (fem. plur.) er blevet udeladt. Formen *sjeik* kunne være af denne art.

En anden interessant ordform er *bits*. Den kan være et eksempel på den engelske flertalsendelse *-s*, eller den kan være en neutrumsform uden endelse. Der findes faktisk et eksempel på entalsformen *bitsið* i vores materiale (jf. tabel 5), og den samme informant anvender flertalsformen *bits*. Dette tyder på en omtolkning af stammen til *bits-*, og så ville pluralformen *bits* være parallel til *hitt*, dvs. en regelmæssig pluralform af et neutrumsord. Under denne analyse ville *bits* anses som et klips-ord (se Johansson & Graedler 2002: 192–94) snarere end et eksempel på at pluralendelsen *-s* anvendes i islandsk.

7.1.3. Adjektivbøjning

Adjektivernes flertalsendelse beror på substantivets genus. Prøvesætningen har både maskulinum (med *strákar* 'drenge') og femininum (med *stelpur* 'piger'), og de forventede endelser er henholdsvis *-ir* og *-ar*. Resultaterne præsenteres i tabel 7.

Tabel 7: De samlede resultater for flertal af adjektivet *cool* (M-3)

	-Ø		-ir / -ar	
	%	N	%	N
<i>maskulinum</i>	100	43	—	0
<i>femininum</i>	93	40	7	3
<i>I alt</i>	97	83	3	3

Der var tre prøvesætninger for neutrums. I to af dem er adjektivet et attribut med neutrumsst substantivet *útværp* 'radio' og *barn* 'barn', men i den tredje står det i prædikativstilling med et subjekt i neutrums, dvs. *herbergi* 'værelse'. Den vanlige neutrumsendelse i ental (nom./akk.) er *-t* i hjemlige adjektiver.

Resultaterne i tabel 8 viser, at neutrumsendelsen kun undtagelsesvis anvendes i de importord, som undersøgte. Der er forholdsvis få eksempler på *kósi* og *nás*, og det skyldes, at i nogle interview er de ikke blevet sat i en sammenhæng, som viste bøjningsformen. Bøjede adjektivformer forekommer kun sjældent, og i nogle tilfælde bemærkede informanten, efter at have brugt bøjningsformen, at han eller hun ville næppe bruge den i naturlig sammenhæng.

Tabel 8: De samlede resultater for neutrum af adjektiver (M-4)

	-Ø		-t	
	%	N	%	N
cool	95	41	5	2
cosy	100	32	—	0
nice	97	32	3	1
I alt	97	105	3	3

Vores undersøgelse omfatter meget få ord, men resultaterne stemmer stort set overens med tidligere undersøgelser (jf. Guðrún Kvaran & Ásta Svavarsdóttir 2002: 96, Kress 1966a: 22 og Helga Hilmisdóttir 2000: 151–53), og alle tre ord indgår desuden i IO 2002, hvor de markeres som ubøjelige. Eyvindur Eiríksson (1975: 62–63) bemærker derimod at han ”tror at han har hørt” at man delvis bøjer adjektivet *næs* (eng. *nice*), i det mindste i flertal (*násir* (mask.)), selv om han ikke henviser til konkrete eksempler, mens han kategoriserer ordet *kósi* som ubøjeligt.

7.2. Fonetisk tilpasning

7.2.1. Vokaler

Der undersøgtes fire vokalvariabler, en monoftong og tre diftonger, alle i indlyd. En halvåben, urundet mellem- eller bagtungevokal som den engelske [ʌ] (F-11) findes ikke i islandsk, hvor alle vokaler med lignende artikulationssted og åbningsgrad er rundede. Man ville derfor vente at den engelske lyd erstattes med en rund vokal, og vi ved fra tidligere undersøgelser at den skiftes som oftest ud med [œ], en halvåben fortungevokal som svarer til bogstavet *ö*, fx i adjektivet *röf* (eng. *rough*). Der findes også eksempler hvor [ʌ] erstattes med [ɣ], en rundet og lukket fremtungevokal, men det skyldes sandsynligvis påvirkning fra skriftformen, fx i *trúkkur* (eng. *truck*). Vores resultater for denne variabel vises i tabel 9.

Tabel 9: De samlede resultater for den fonetiske tilpasning af engelsk [ʌ] (F-11)

	[œ]		[œi]		[ɣ]	
	%	N	%	N	%	N
<i>pub</i>	100	43	—	0	—	0
<i>stunt</i>	100	39	—	0	—	0
<i>tough</i>	100	42	—	0	—	0
<i>punk</i>	45	19	55	23	—	0
<i>pick-up line</i>	79	34	—	0	21	9
<i>dub</i>	100	28	—	0	—	0
I alt	86	205	10	23	4	9

I vores materiale gengives den engelske vokal udelukkende med [œ], med undtagelse af ordene *pönk* (eng. *punk*) og *pikjöplína* (eng. *pick-up line*). Forekomster af det sidstnævnte med [v] kan skyldes den engelske skriftform, men en mere sandsynlig forklaring er at den engelske orddel *up* er simpelthen blevet oversat med det tilsvarende islandske *upp* 'op', som i verbalkonstruktionen *píkka (e-n) upp* (jf. eng. *pick (sb) up*). Den almindeligste variant i *pönk* er derimod [œi]. Diftongen viser faktisk en endnu større tilpasningsgrad end den næsten lige så hyppige [œ], eftersom en diftongering af vokaler foran *nk* (og *ng*) er en regelmæssig fonologisk proces i islandsk, fx udtales dativformen af *banki* 'bank', dvs. *bönkum* med [œi].

De engelske diftonger [ei], [œu] og [au] har modsvarigheder i de islandske diftonger [ei], [ou] og [au], så de forventes at blive brugt i importord. De islandske diftonger repræsenteres som regel med bogstaverne *ei*, *ó* og *á*, fx i importordene *beikon* (eng. *bacon*), *blók* (eng. *bloke*) og *skáti* (eng. *scout*). Eksempler på de tre variabler i vores undersøgelse er *e-mail* og *layout* for [ei] (F-9), *show*, *download*, *roastbeef*, *slow-motion* og *bowling* for [œu] (F-10) og igen *download* samt propriet *Flowers* for [au] (F-12). Alle ordene udtales udelukkende eller overvejende med de forventede islandske lyd (99–100 %). Den eneste undtagelse er ordet *roastbeef*, som udtales 3 gange (7 %) med monoftongen [o] i stedet for det vanlige [ou]. I islandsk er en vokal kort foran to konsonanter og den oprindelig lange diftong fra engelsk forkortes ofte i denne stilling (jf. F-15 under 7.2.3). En (fonetisk) monoftongering af korte diftonger er ganske vanlig i islandsk, og det kan forklare varianten [o] i disse eksempler. Mange informanter udtaler ordene *Windows* og *Flowers* henholdsvis som [vintou(:)vs] og [flau:vers], dvs. at de anvender tilpasningsstrategien *w* → *v* (jf. F-1 under 7.2.2), tilsyneladende under påvirkning af skriftformen, eftersom der ikke er nogen *w*-lyd i disse ord i engelsk. Undtagen et enkelt eksempel på *show* [sjou:v] forekommer denne udtale ikke i de andre ord med *-ow-*, og det er sandsynligt at skriftformen af netop ordene *Windows* og *Flowers* er hyppigere i islandsk sammenhæng end af de andre ord.

7.2.2. Konsonanter

Der er ialt 8 konsonantvariabler med 5 forskellige engelske konsonanter. Den første indbefatter den engelske [w] i forlyd så vel som i indlyd (F-1). Denne rundede, bilabiale hæmmelyd findes ikke i islandsk og erstattes som regel med den stemte labiodentale [v], som fx i *svís* (eng. *switch*). Resultaterne fra vores undersøgelse vises i tabel 10.

Tabel 10: De samlede resultater for den fonetiske tilpasning af engelsk [w]

	[w]		[v]	
	%	N	%	N
<i>whiskey</i>	—	0	100	42
<i>Windows</i>	14	6	86	37
<i>twist</i>	2	1	98	42
<i>Broadway</i>	5	2	95	41
<i>password</i>	—	0	100	42
<i>I alt</i>	4	9	96	204

Ordene udtales overvejende med islandsk [v] og det er kun *Windows* som har en betydelig procentdel eksempler med utilpasset [w]. Som et proprium beholder det altid den engelske skriftform, og det kan bidrage til at udtalen ikke tilpasses i samme grad som i de andre ord. Det gælder også navnet *Broadway* og det forekommer også med [w], men dog i mindre grad end i det yngre *Windows*.

Den eneste sibilant i islandsk er den ustemte [s], så den forventes at erstatte andre engelske sibilanter i importord. To variabler drejer sig om den palato-alveolære [ʃ] og dens tilpasning til islandsk, den ene i forlyd (F-4) og den anden i ind- eller udlyd (F-5). Tidligere undersøgelser har vist at den engelske lyd skiftes ud med [sj] i forlyd, fx i *sjúr* (eng. *sure*), og med [s:] i udlyd, fx i *fláss* (eng. *flash*). Vores resultater præsenteres i tabel 11.

Tabel 11: De samlede resultater for tilpasning af engelsk [ʃ] i forlyd (F-4) og i ind- og udlyd (F-5)

	[ʃ]		[ʃj]		[sj]		[s:]	
	%	N	%	N	%	N	%	N
<i>show</i>	—	0	2	1	98	41		
<i>shake</i>	—	0	5	2	95	41		
<i>shampoo</i>	—	0	—	0	100	43		
<i>squash</i>	5	2					95	41
<i>flashback</i>	13	5					87	33
<i>I alt i forlyd</i>	—	0	2	3	98	125		
<i>I alt i udlyd</i>	9	7					91	74

Resultaterne stemmer overens med ældre undersøgelser mht. erstatningslyd og de viser at udtalen tilpasses i en overvejende grad. Der er meget få eksempler på en utilpasset udtale, især i forlyd, mens der er enkelte eksempler på et utilpasset [ʃ] i *squash* og *flashback*.

Islandsk har slet ingen affrikater, hverken den stemte [dʒ] eller den ustemte [tʃ]. Deres gengivelse i islandsk er derfor særlig interessant. Ifølge tidligere undersøgelser er der ganske stor variation i tilpasning af disse lyde. I forlyd skiftes den ustemte lyd som oftest ud med lydforbindelserne [tʰj] eller [sj], fx i *tékk* (eng. *check*) og *séns/sjans* (eng. *chance*), og i enkelte ord med [s] alene, fx i det gamle importord *sevjot/sivjot* (eng. *cheviot*). I udlyd erstattes den mest med [s(:)], som i *svíss* (eng. *switch*).

Der er i alt 7 eksempler på ord som i engelsk har en ustemt affrikat [tʃ], 4 hvor den står i forlyd og 3 i ind- eller udlyd. Verbet *scratch* får islandsk infinitivendelse, *skeratsa*, og *stretch* blev som oftest nævnt som første led i hybridordet *stretsbuxur* 'stretchbukser'. Tabel 12 viser resultaterne.

Tabel 12: De samlede resultater for tilpasning af den engelske ustemt affrikat [tʃ] i forlyd og udlyd (F-2 og F-3)

	[tʃ]		[tʰsj]		[tʰj]		[ts]		[sj]		[s(ɔ)]	
	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N
<i>check</i>	—	0	3	1	97	37			—	0	—	0
<i>cheerios</i>	—	0	2	1	—	0			5	2	93	40
<i>chill</i>	—	0	95	39	5	2			—	0	—	0
<i>chat</i>	—	0	57	20	43	15			—	0	—	0
<i>brunch</i>	8	3	—	0			55	21			37	14
<i>stretch</i>	—	0	—	0			100	37			—	0
<i>scratch</i>	—	0	12	4			85	29			3	1
<i>I alt</i>	1	3	24	65	20	54	33	87	1	2	21	55

En helt utilpasset udtale forekommer kun sporadisk i udlyd og kun i ordet *brunch*. Ellers tilpasses affrikaten i større eller mindre grad. I udlyd gengives den som regel med [ts], men delvis med [s], især i *brunch* hvor den står efter en anden konsonant. Kress (1966a: 20) nævner kun tilpasning til [s(ɔ)], og det kan tyde på en ændring i tilpasningsstrategi.

I forlyd er tilpasningen tilsyneladende afhængig af ordenes alder. Ordene *tékka* (eng. *check*), udtalt [tʰjehka], og *Cheerios*, sædvanligvis udtalt som [serious], som har begge været brugt i islandsk i årevis, er fonetisk helt tilpassede. Derimod er forlyden i *chill* og *chat* ganske engelskpræget, idet størstedelen af eksemplerne udtales med lydforbindelsen [tʰsj], som er fonotaktisk fremmed i islandsk. Disse verber bruges først omkring sidste århundrede-skifte i islandsk og næsten udelukkende af unge mennesker. De er ikke i IO 2002, men enkelte eksempler findes i skriftsproget, hvor skrivemåden afspejler udtalevariationen. De ældste eksempler i databasen til *Morgunblaðið* (Gmbl) er fra 2001, og de findes i skriftformerne *chilla*, *tsjilla*, *tjilla* og *tjatta*.

For at opsummere kan varianterne kategoriseres i tilpassede og utilpassede, således at udtalen [tʰsj] i alle stillinger, samt [tʃ] i udlyd, analyseres som utilpassede varianter, og de andre tre varianter, [tʰj], [ts], [sj] og [s], udgør tilsammen en tilpasset udtale. Således er lyden tilpasset i 61 % af eksemplerne i forlyd og i hele 94 % i ind- eller udlyd.

Den stemte affrikat [dʒ] skiftes som regel ud med lydforbindelsen [tj] i forlyd, fx i *djobb* (eng. *job*), og lyden [j] forekommer også, især i ældre importord som *jóker* (om kortspil; eng. *joker*). Desuden findes [sj] som erstatning for denne lyd i enkelte gamle ord som *séntilmaður* (eng. *gentleman*). I ind- og udlyd erstattes den stemte affrikat derimod med [ts] som i *bridds/bridge*, lige som den tilsvarende ustemte lyd i samme stilling.

I spørgelisten var der kun 2 ord, som i engelsk har en stemt affrikat i udlyd (F-7), dvs. *bridge* og *large*. Udtalen tilpasses som [ts] i 94 % af vores eksempler (i alt 81 forekomster), mens kun 5 af eksemplerne har en mere engelskpræget udtale. Affrikaten tilpasses også overvejende i forlyd, men som vist i tabel 13 er der nogen variation i udtalen af de enkelte ord.

Tabel 13: De samlede resultater på udtalen af en engelsk stemt affrikat i forlyd (F-6)

	[dʒ]		[tʃ]		[tj]		[j]	
	%	N	%	N	%	N	%	N
<i>jogging</i>	—	0	—	0	3	1	97	37
<i>juice</i>	—	0	—	0	100	43	—	0
<i>joke</i>	—	0	7	3	93	40	—	0
<i>joker</i>	—	0	—	0	13	5	87	34
<i>jazʒ</i>	—	0	—	0	100	39	—	0
<i>I alt</i>	—	0	1%	3	63	128	35	71

Ordene *dju:s* (eng. *juice*), *djók(a)* (eng. *joke*) og *djass* (eng. *jazʒ*) har udelukkende eller overvejende [tj] i forlyd, og det genspejles i ordenes vanlige skriftform, som bl.a. findes i IO 2002. Ved siden af de forholdsvis unge importord, *djók* (subst.), *djóka* (verb.; ældste eksempel i RMS fra 1981) og *djókari/djóker* (subst.) 'en som fortæller vitser', har vi spurgt om et ældre ord af samme stamme, dvs. *jóker* 'et ekstra kortspil' (tidligste eksempel i RMS er fra 1959). Det har den etablerede udtale [jouker], men alligevel forekommer der enkelte eksempler på udtalen [tj], som kan enten skyldes påvirkning fra udtalen af de yngre ord, eller den kan tyde på en eventuel forandring hos unge sprogbrugere. Et andet ord, som udtales næsten udelukkende med [j], er hybridordet *jogginggalli* 'joggingantræk'. Det forekommer hverken i IO 1963 eller IO 2002, og i RMS er der kun eksempler på det nu forældede verbum *jogga* fra 1964. Udtalen med [j] tyder på indlåning via skriftformen, idet bogstavet *j*- svarer til [j] i islandsk, men det er også muligt at orddelen *jogging-* er indlånt via dansk eller et andet skandinavisk sprog, hvor den udtales med [j].

Den sidste konsonantvariabel gælder [r] i forlyd og indlyd. Både engelsk og islandsk har fonemet /r/, men med forskellig udtale. Det engelske *r* er et fortungelyd, mens det islandske er et vibrantisk tungespidslyd, som bliver ustemt i forbindelse med bestemte lyd (jf. F-13 under 7.2.3). Importordene udtales næsten udelukkende med den islandske variant i forlyd, så vel som i indlyd, dvs. i 99 % af alle eksemplerne, og en mindre tilpasset variant forekommer kun sporadisk. I ordet *gokart* står *r*-lyden i en stilling, hvor den er ustemt i islandsk, og den ustemte variant optræder i 95 % af eksemplerne på *gokart* (jf. 7.2.3), dvs. at *r* tilpasses som oftest fuldstændig til islandsk.

7.2.3. Andre fonetiske træk

Tre variabler drejer sig om suprasegmentale træk snarere end enkelte lyd. Det er gengivelsen af engelske stavelsestyper, som ikke har modsvarighed i islandsk, og udtalen af bestemte konsonantforbindelser i importord.

Mange engelske en- og tostavelersord, fx *shop*, *pop*, *body* og *ready*, har en kort vokal med en efterfølgende kort konsonant (VC), en stavelsestype som ikke findes i islandsk. Sædvanligvis forbliver vokalen i disse ord kort, mens konsonanten omtolkes som lang, og ordene tilpasses henholdsvis som *sjoppa*, *poppi*, *boddi* og *reddi*. Andre engelske ord har en lang vokal, fx. en lang diftong, med to efterfølgende konsonanter

(V:CC). Sådanne stavelser findes heller ikke i islandsk, hvor vokalen sædvanligvis er kort foran en konsonantforbindelse, selv om det ikke markeres i skriftformen. I importord med stavelsestypen V:CC ville man derfor vente en forkortelse af vokalen. I spørgelisten var der 3 ord med hver af disse stavelsestyper (jf. F15) og resultaterne vises i tabel 14.

Tabel 14: De samlede resultater på tilpasning af fremmede stavelsestyper (F-15)

	VCC		V:CC		VC		VC:		V:C	
	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N
<i>Broadway</i>	72	31	28	12						
<i>roastbeef</i>	26	10	74	28						
<i>boarding card</i>	56	20	44	16						
<i>pub</i>					—	0	100	43	—	0
<i>drag</i>					—	0	2	1	98	42
<i>dub</i>					—	0	100	28	—	0
<i>I alt i hver stavelsestype</i>	52	61	48	56	—	0	63	72	37	42

Der er en klar forskel på tilpasningen af ord med en lang stavelse og ord med en kort stavelse. De sidstnævnte er udelukkende tilpasset til islandske regler om lydlængde, selv om det varierer om ordene udtales med en kort vokal og en lang konsonant (som *pöbb* (pub) og *döbba* (dub)), eller med en lang vokal og en kort konsonant som i *drag* [tra:k].¹⁴ I modsætning til vores resultater er opslagsformen i IO 2002 *dragg*, med *drag* som en sideform i parentes.

Der er betydelig større variation i udtalen af importord med (over)lang stavelse i engelsk. Forholdet af tilpassede og utilpassede ordformer er omtrent det samme, dvs. at af de samlede eksempler er 52 % med en kort vokal (tilpasset) vs. 48 % med en lang (utilpasset), men forholdet varierer fra ord til ord, og i *roastbeef* er der flere eksempler på en lang end en kort vokal. Testord med en (over)lang stavelse i engelsk er alle flerstavellesord, og de er ortografisk utilpassede til trods for at de er ganske udbredte i islandsk sammenhæng, selv i skrift. Ordet *roastbeef* er et opslagsord i IO 2002 under formen *róstbíf* med den engelske skriftform i parentes, men derimod findes formen *róstbíf* slet ikke i GMBL, kun *roastbeef* (over 30 eksempler). Hvad gælder ordet *boarding card* (eller *boarding pass*) er der mange som anser det simpelthen som et udenlandsk ord, og mange af vores informanter hævder, at de aldrig ville bruge det, men kun det islandske synonym *brottfararspjald*. Alligevel tilpasses det islandsk udtale i betydelig grad, både mht. vokalens længde og udtalen af *r*-lyden (jf. 7.2.2). *Broadway* er et sammensat ord i engelsk, og når det første led i et sammensat ord i islandsk ender på en enkelt konsonant, er vokalen sædvanligvis lang, til trods for at der følger en anden konsonant i sidsteleddet, fx *baksæti* 'bagsæde' med et langt *a*. Det er dog tvivl-

¹⁴ Ordet *drag* har flere interessante træk. Ud fra islandske normer om forbindelsen mellem skrift og udtale ville den engelske skriftform *drag* svare til udtalen [tra:ɣ] i islandsk, dvs. med en lang vokal og en stemt frikativ (jf. verbet *draga* 'slæbe'), som palataliseres regelmæssigt foran en bøjningsendelse med *-i* og udtales som [j]. Denne udtale forekommer hos vores informanter, især i bestemt form: *dragði*.

somt, at ordet opfattes som sammensat i islandsk, og at det af den grund skulle bevare den lange konsonant, fx er det netop *Broadway* som udtales forholdsvis sjældnest med en lang vokal af de tre testord.

Præaspiration (F-14) er knyttet til lydlængden, idet klusilerne *pp*, *tt*, *kk* ikke realiseres som lange, men som præaspirerede. Det betyder, at hvis vokalen i fx engelsk *pop* forbliver kort i importordet i islandsk, vil man vente udtalen [p^hɔp] snarere end [p^hɔp:] samt skriftformen *popp*. I spørgelisten er der følgende engelske ord af denne type: *hip-hop*, *rap*, *hit*, *pick-up* (line), *aerobics*. Alle ordene tilpasses 100 % med en kort vokal og præaspiration på klusilen, undtagen det sidste. Det stemmer med ordenes tilpassede skriftform i islandsk: *bipp-hopp*, *rapp* (jf. IO 2002), *hitt* og *pikköpp* (eller *pikkupp* (jf. 7.2.1); se IO 2002). Præaspiration er også dominerende i *eróbik(k)* (eng. *aerobics*), dvs. i 97 % tilfælde. Dette ord er forskelligt fra de andre, idet den pågældende klusil står i en tryksvag stavelse, hvor vokalen altid er kort, dvs. udtalen er enten [ɛro(u)pihk] eller [ɛro(u)pi:k]. I IO 2002 er der kun opslagsformen *eróbikk*, som tyder på præaspiration, og den er også den vanligste i GMbl, hvor man dog også finder eksempler med *eróbik*.

Nasaler og likvider som står foran et *p*, *t*, *k* udtales sædvanligvis som ustemte i islandske ord. En af de fonetiske variabel (F-13) går ud på at undersøge om denne udtale overføres regelmæssigt til importord som fx *sjampó* (eng. *shampoo*) og *partí* (eng. *party*). I spørgelisten forekommer de pågældende lydforbindelser i de engelske ord *stunt*, *punk*, *kinky*, *shampoo*, *gokart*. Ifølge de samlede resultater har de næsten altid en ustemt lyd foran klusilen (99 % af alle eksemplerne) og behandles således som islandske ord mht. denne variabel.

7.3. Sammenfatning af de sproglige variable

For at danne et helhedsbillede af tilpasningen i islandsk er resultaterne for hver enkelt variabel til slut samlet i tabel 15, hvor de deles i tre kategorier:

- (1) Tilpassede varianter hvor formen eller udtalen er blevet ændret mht. det islandske sprogsystem;
- (2) Neutrale varianter hvor udtalen er tilstrækkelig ens i begge sprogene at der ikke kræves nogen større forandring for at lyden føles ”islandsk”;
- (3) Utilpassede varianter, dvs. fremmede former eller udtale.

Det fremgår af diskussionen i afsnit 7.1. og 7.2. at der i de fleste tilfælde er tale om kun to varianter, fx enten [w] eller [v] (F-1), men i enkelte andre variable findes der større variation, og så har jeg slået varianter sammen, fx i de ustemte affrikater: [t^hsj]/[tʃ] (utilpasset) vs. [t^h]/[ts]/[sj]/[s] (tilpasset) (F-2 og F-3).

I 15 ud af de 20 sproglige variable optræder tilpassede varianter i mere end 90 % af det totale antal eksempler på den pågældende variabel, og forholdet af tilpassede varianter er i langt de fleste tilfælde højere end 60 %. De to fonetiske variable som oftest er utilpassede, er den ustemte engelske affrikat i forlyd, hvor en mindre tilpasset udtalevariant er forholdsvis vanlig (39 %), især i verberne *chatta/tsjatta* og *chilla/tsjilla*, og stavelseslængde, hvor der er en tendens til at beholde lange stavelser

med en lang vokal og to efterfølgende konsonanter (37 %), fx i *Broadway* og *roastbeef*. I tillæg er adjektiverne næsten udelukkende ubøjede og tilpasser sig dermed ikke det islandske bøjningssystem.

Tabel 15: Oversigt over tilpasningen af engelske importord i islandsk i procent

<i>Variabel</i>	<i>Tilpasset</i>	<i>Neutral</i>	<i>Utilpasset</i>	<i>Tabel nr.</i>
M-1 Genus af substantiver	100	—	—	5
M-2 Flertal af substantiver	98	—	2	6
M-3 Flertal af adjektiver	3	—	97	7
M-4 Neutrum af adjektiver	3	—	97	8
M-5 <i>-er</i> vs. <i>-ari</i>	74	—	26	4
F-1 [w]	96	—	4	10
F-2 [tʃ] (forlyd)	61	—	39	12
F-3 [tʃ] (udlyd)	94	—	6	12
F-4 [ʃ] (forlyd)	98	—	2	11
F-5 [ʃ] (ind-/udlyd)	91	—	9	11
F-6 [dʒ] (forlyd)	99	—	1	13
F-7 [dʒ] (ind-/udlyd)	94	—	6	
F-8 [r]	99	—	1	
F-9 [ei]	—	100	—	
F-10 [ou]	—	100	—	
F-11 [ʌ]	100	—	—	9
F-12 [aʊ]	—	100	—	
F-13 Stemte/ustemte lyd	99	—	1	
F-14 Preaspiration	97	—	3	
F-15 Længde: V:CC / VC	76	—	24	14

8. Baggrundsvariabler

De udvalgte importord i undersøgelsen tilpasses i langt de fleste tilfælde, og på grund af den begrænsede variation i islandsk mht. de sproglige variabler, er en større sociolingvistisk variation næppe at forvente. Variation mellem tilpassede og utilpassede varianter forekommer først og fremmest i enkelte fonetiske variabler, navnlig i udtalen af de ustemte engelske affrikater i forlyd hvor forholdet mellem tilpassede og utilpassede former er henholdsvis 61 % og 39 % (jf. 7.2.2) og i (over) lange stavelser hvor en lang vokal står foran to konsonanter hvor forholdet er 52 % vs. 48 % (jf. 7.2.3). Disse to variabler bliver her analyseret lidt nærmere i lyset af informanternes livsstil og køn, og tabel 16 viser de samlede resultater i hver enkelt livsstilgruppe.

Tabel 16: Forholdet mellem utilpasset og tilpasset udtale af ustemte engelske affrikater og overlange stavelser efter livsstilsgrupper (samlede resultater)

	<i>Ustemt affrikat i forlyd</i>				<i>Overlange stavelser</i>			
	<i>Utilpasset</i>		<i>Tilpasset</i>		<i>Utilpasset</i>		<i>Tilpasset</i>	
	<i>%</i>	<i>N</i>	<i>%</i>	<i>N</i>	<i>%</i>	<i>N</i>	<i>%</i>	<i>N</i>
<i>A</i>	43	10	57	13	37	7	63	12
<i>B</i>	44	12	56	15	52	11	48	10
<i>C</i>	40	18	60	27	47	17	53	19
<i>D</i>	34	21	66	41	51	21	49	20

I affrikaterne er procentdelen af utilpassede former lavere i C- og især i D-gruppen (lav status), end i A- og B-grupperne (høj status). I de to førstnævnte grupper tilsammen er udtalen utilpasset i 36 % af eksemplerne, mens forholdet er 44 % i de samlede A- og B-grupper. Der er også en forskel på A- og D-grupperne (vareproduktion) på den ene side og B- og C-grupperne (tjenesteproduktion) på den anden, idet at procentdelen af utilpassede former er højere i de sidstnævnte (B+C: 42 % vs. A+D: 36 %). Dette mønster er det, som man ville vente ud fra livsstilsmodellen, men det går ikke igen i den anden variabel. Alment set er der en jævnere fordeling mellem tilpassede og utilpassede former i de overlange stavelser, men A-gruppen skiller sig dog ud fra de tre andre grupper idet at procentdelen af utilpasset udtale er forholdsvis lav. Det er et uventet resultat mht. parameteren høj vs. lav status, men når det gælder vareproduktion vs. tjenesteproduktion er forholdet af utilpasset udtale mere i takt med det som man ville forvente, fordi utilpassede former udgør 47 % af eksemplerne i A- og D-grupperne tilsammen, mens de er 57 % i B- og C-grupperne.

De samlede resultater for disse to variabler set i lyset af informanternes køn præsenteres i tabel 17, som viser, at mænd anvender forholdsvis flere utilpassede former end kvinder.

Tabel 17: Forholdet mellem utilpasset og tilpasset udtale af ustemte engelske affrikater og overlange stavelser hos mænd og kvinder (samlede resultater)

	<i>Ustemte affrikater i forlyd</i>				<i>Overlange stavelser (V:CC)</i>			
	<i>Utilpasset</i>		<i>Tilpasset</i>		<i>Utilpasset</i>		<i>Tilpasset</i>	
	<i>%</i>	<i>N</i>	<i>%</i>	<i>N</i>	<i>%</i>	<i>N</i>	<i>%</i>	<i>N</i>
<i>Mænd</i>	40	34	60	51	53	32	47	28
<i>Kvinder</i>	38	29	62	47	42	24	58	33

Forholdet mellem utilpasset og tilpasset udtale af de ustemte affrikater er nogenlunde det samme hos mænd og kvinder, men der er betydelig større forskel når det gælder vokallængde. Der er utilpasset udtale (V:CC) vanligere end tilpasset (VCC) hos mændene, men omvendt hos kvinderne. Man må dog være lidt forsigtig ved at tolke disse resultater fordi de to baggrundsvariabler er ikke uafhængige af hinanden, fx er

forholdet mellem kvinder og mænd ujævnt i grupperne. Således er der forholdsvis flere mænd end kvinder i højstatus grupperne, og det samme gælder de to grupper som repræsenterer tjenesteproduktion, dvs. B og C (jf. tabel 3 i afsnit 4).

9. Opsummering og konklusioner

Hovedreglen er at moderne importord fra engelsk tilpasses både fonetisk og morfologisk i islandsk, hvis vi tillader os at generalisere ud fra resultaterne i vores undersøgelse. Det gælder for de 50 forholdsvis udbredte importord som blev valgt som eksempler i undersøgelsen og dermed for størstedelen af de 20 variabler som undersøgte. I næsten alle de fonetiske variabler forekommer tilpassede varianter i mere end 90 % af eksemplerne. Variationen er større i to variabler, ustemte engelske affrikater i forlyd og vokallængde i (over)lange stavelser, men selv i disse tilfælde er den tilpassede variant dominerende. Der er lignende resultater for de morfologiske variabler, når det gælder substantivbøjning og dannelse af verbalsubstantiver, mens adjektiverne bøjes derimod kun undtagelsesvis. Kongruensbøjning af adjektiver er dermed den vigtigste undtagelse fra den almene regel om, at importord tilpasses det islandske bøjningssystem.

På grund af det begrænsede antal eksempler giver vores undersøgelse ikke et helhedsbillede af tilpasningsstrategier, særlig ikke mht. bøjningssystemet, men den bekræfter tidligere beskrivelser af importords tilpasning i islandsk, både hvad gælder deres udtale og bøjning. I tillæg tilføjer den oplysninger om udtalevarianter, som fx [tʰsj] for den ustemte engelske affrikat, som optræder først og fremmest i de nyeste importord, og derfor ikke beskrives i tidligere undersøgelser. Gengivelsen af overlange stavelser har heller ikke været behandlet i tidligere undersøgelser, måske fordi man ikke har lagt mærke til den utilpassede udtale, eftersom vokallængden markeres ikke i ortografien. Ellers ligger undersøgelsens værdi hovedsagelig i den indsigt, som den giver i forholdet mellem forskellige udtale- og bøjningsvarianter og i de konkrete resultater, som viser i hvilken grad ordene tilpasses til islandsk.

Til slut kan man spørge om vores resultater tyder på forandringer i sprogsystemet under fremmed indflydelse. De mindre tilpassede varianter som fremtræder i materialet, dvs. lydforbindelsen [tʰsj], overlange stavelser af typen V:CC og ubøjede adjektiver, strider åbenbart imod fonotaktiske og morfologiske regler som gælder i islandsk. De fonetiske varianter repræsenterer muligvis en overgangsfase mellem en engelsk udtale og en fuldstændig tilpasset udtale. De optræder først og fremmest i nye importord, som ofte er utilpassede i flere henseender, fx ortografisk, og hvis de bliver gængse i islandsk, er det ikke usandsynligt, at deres udtale vil tilpasses efterhånden. Det er anderledes med de ubøjede adjektiver. Mange af dem har en ganske lang historie i islandsk uden at have tilpasset sig, og alle undersøgelser af importord i islandsk er kommet til samme konklusion, nemlig at en stor del af indlånte adjektiver slet ikke bøjes. Vores resultater om de to variabler som angår adjektivbøjningen, skiller sig endvidere ud fra resultaterne om alle de andre variabler, eftersom de er det eneste tilfælde hvor informanterne udelukkende eller overvejende anvender de utilpassede ordformer. Som bemærket, findes der allerede en gruppe ubøjede adjektiver i islandsk, så importordene er ikke de eneste ubøjelige adjektiver i

sproget. De hjemlige adjektiver har dog en vokalendelse som et fælles kendetegn, enten *-a* eller *-(and)i* (som i *hissa* og *undrandi* 'forbavset'), så mangelen på bøjning er forudsigelig i disse ord. Det gælder derimod ikke importordene.

Referencer

- Ari Páll Kristinsson. 2004. Offisiell normering av importord i islandsk. I: Sandøy, Helge & Jan-Ola Östman (red.), *"Det främmande" i nordisk språkpolitik. Om normering av utländska ord*, s. 30–70. (Moderne importord i språka i Norden 2.) Oslo: Novus forlag.
- Ásta Svavarsdóttir. 2004. English borrowings in spoken and written Icelandic. I: Duszak, Anna, & Urszula Okulska (red.), *Speaking from the margin: Global English from a European perspective*, s. 167–176. Frankfurt am Main: Peter Lang.
- Ásta Svavarsdóttir & Guðrún Kvaran. 2002. Icelandic. I: Görlach, Manfred (red.), *An Annotated Bibliography of European Anglicisms*, s. 141–147. Oxford: Oxford University Press.
- Baldur Jónsson. 1987. Íslensk orðmyndun. I: *Andvari 112* (Nýr flokkur 29): 88–102.
- Baldur Jónsson. 1997. Zur formalen Anpassung von Fremdwörtern im Isländischen. I: *Skandinavistik* 27/1: 15–23.
- Eyvindur Eiríksson. 1975. Beyging nokkurra enskra tökuorða í nútímaíslensku. I: *Mímir* 23: 55–71.
- Eyvindur Eiríksson. 1982. English loanwords in Icelandic: Aspects of Morphology. I: Filipovič, Rudolf (red.), *The English Element in European Languages*, vol. 2, s. 266–300. Zagreb: Institute of Linguistics, Faculty of Philosophy, University of Zagreb.
- GMbl = En database til *Morgunblaðið* 1986–: <http://www.mbl.is/mm/gagnasafn>.
- Guðrún Kvaran & Ásta Svavarsdóttir. 2002. Icelandic. I: Manfred Görlach (red.), *English in Europe*, s. 82–107. Oxford: Oxford University Press.
- Görlach, Manfred (red.). 2001. *A Dictionary of European Anglicisms*. Oxford: Oxford University Press.
- Helga Hilmisdóttir. 2000. Den morfologiske anpassning av främmande inslag i isländskt ungdomsspråk. I: Anna-Brita Stenström, Ulla-Britt Kotsinas & Eli-Marie Drange (red.), *Ungdommers språkmöter* (Nord 2000: 26), s. 141–156. København: Nordisk Ministerråd.
- IO 1963 = *Íslensk orðabók handa skólum og almenningi*. 1963. Red. Árni Böðvarsson. Reykjavík: Menningarsjóður.
- IO 2002 = *Íslensk orðabók*. 2002. 3. udg. forøget og revideret. Red. Mördur Árnason. Reykjavík: Edda.
- Johansson, Stig & Anne-Line Graedler. 2002. *Rocka, bipt og snacksy. Om engelsk i norsk språk og samfunn*. Kristiansand: HøyskoleForlaget.
- Kress, Bruno. 1966a. Anglo-Amerikanisch und Isländisch. *Noreuropa. Jahrbuch für nordische Studien* 1: 9–22.
- Kress, Bruno. 1966b. Anglo-Amerikanismen im Isländischen. I: Kurt Rudolph o.fl. (red.), *Festschrift Walter Baetke*, s. 210–14. Weimar: Hermann Böhlau Nachfolger.

- Kress, Bruno. 1970. Zur Einpassung Anglo-Amerikanscher Wörter in das Isländische. I: Bohuslav Hála, Milan Romportl & Premysl Janota (red.), *Proceedings of the Sixth International Congress of Phonetic Sciences*, s. 507–509. Prague: Academia Pub. House of the Czechoslovak Academy of Sciences.
- Kristján Árnason. 1988. Ensk-amerísk áhrif á íslenskt mál. *Málfrægnir* 4: 3–9.
- Kristján Árnason. 1996. Germönsk og rómönsk áhersla í færeysku og íslensku. I: *Íslenskt mál og almenn málfraedi* 18: 165–192.
- Macmillan = *Macmillan English Dictionary for Advanced Learners*. 2002. Oxford: Macmillan Education. On-line udgave: <http://online.macmillandictionary.com>.
- RMS = *Ritmálssafn Orðabókar Háskólans*: <http://www.arnastofnun.is/>.
- Selback, Bente & Helge Sandøy (red.). 2007. *Fire dagar i nordiske aviser. Ei jamføring av påverknaðen i orðforráðet i sju spráksamfunn*. (Moderne importord i spráka i Norden 3.) Oslo: Novus forlag.
- Sigrún Steingrímisdóttir. 2004. *Skerats, tjatt og tsjill. Um aðlögun enskera aðkomuorða að íslensku hljóð- og beygingakerfi*. (BA-afhandling, 63 s.) Reykjavík: Háskóli Íslands.
- SO = Mördur Árnason & Svavar Sigmundsson & Örnólfur Thorsson. 1982. *Orðabók um slangur slettur bannorð og annað utangarðsmál*. Reykjavík: Svart á hvítu.